

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

מתוך

כרך ג, תשי"ב-תשי"ג

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

ר' מרדכי אזרחי ז"ל

קוטובקה (אוקראינה), י"ט בתמוז תרכ"ב — תל-אביב, כ"ט באלול תשי"א

למעלה מחמישים שנה —
משנת תרמ"ב ועד צאתו לפנסיה
בשנת תרצ"ד — עסק אזרחי
בהוראה. פעולתו בארץ בתור
מורה — משנת עלייתו 1897 —
עדיין ניכרת גם בזמננו, כי רבים
הם תלמידיו ותלמידי תלמידיו
ורבים עוד יותר למדו מספריו.
אזרחי (אז קרישבסקי) מצא כאן
לפניו שדה נרחב לעבודה. מתחילה

היה מורה בבאר-טוביה ואח"כ בירושלים בביה"ס כי"ח.
בהיווסד ביה"ס לבנות ביפו בשנת 1904 עמד בראשו כמנהל,
ואחרי שובו מן הגירוש במלחמת העולם הראשונה הורה
בבית-המדרש למורות ולגננות ע"ש לוויןסקי עד צאתו
לפנסיה.

בשנת תרע"ב פרסם ספר שיעורי הסתכלות בהשתתפות
חבריו עזריהו ויחיאלי ע"ה, וספר זה שימש עוזר לאלפי

מורים לשים את הלשון העברית כשפה חיה בפי ילדי ישראל. חיבור הספר דרש ממחבריו ידיעה עמוקה ומקיפה של הלשון לכל שכבותיה החל במקרא וכלה בחידושי הדור. מספק חומר רב ומגוון זה היה אזרחי ז"ל. כמורה היה ער לכל בעיות ההוראה, וע"כ אתה מוצא אותו משתתף, עם חבריו אדלה, יחיאלי, אוירבך, ספר וכו', בספרי קריאה לתלמידים ובספרי לימוד אחרים. "ילקוט הצמחים", שפרסם יחד עם אוירבך, יצא בהוצאת ועד הלשון. במשך ארבע השנים הראשונות של "החינוך" היה חבר המערכת ופרסם בו מאמרים. אין כאן המקום למנות את חיבוריו ותרגומיו הרבים, שיצאו בספרים ובכתבי-עת. אזרחי ז"ל ידע מלשונות לעז מלבד אידיש גם רוסית, גרמנית וצרפתית, ובעיקר ידע למסור ענייני ספרות מלשונות אלו בעברית עסיסית, עשירה ומדויקת.

עם ייסוד ועד הלשון העברית הצטרף אליו כחבר פעיל ונתן מכוחו ומידיעותיו הרבות לתחיית הלשון עד לפני שנים אחדות. "ילקוט הצמחים" שלו היה חיבור מדעי חשוב, ובעברית הוא הראשון בזמן ובמעלה. במשך שנים רבות ערך את המדור "לשוננו לעם" ב"הארץ" ואת הקונטרסים העממיים בשם זה, ותרם שם מידיעותיו לקהל הרחב בהעירו על שיבושי לשון שונים. על אף גילו הגבוה לא היה מסתפק בעבודת העורך והכותב, אלא היה טורח להעתיק כל מאמר בכתב ידו הברור והיפה כדי שלא להכשיל את הסדר ולא להביא את הרבים לידי טעות.

במלאות לו 75 שנים בירכתיו בחרוזים אלה:

ברכה לר' מרדכי אזרחי

„אזרח מאזרחי בני אדם אנשי שרשים המה“

(מחברת מנחם בן סרוק ערך אזרח)

מאות חבריו, אלפי תלמידיו יחבבוהו —
רז זה גלוי מני אז לכול וידוע,
דרכיו דרכי נועם, איך לא־יאהבוהו?
כחו רב כמורה, סופר, אך הוא צנוע.
ינו ישקה רבים כמעין, כמבוע,
אשר לא יקו לשכר ולא לעטרות.
ברכתי לו למלאות עיין היא שנה:
יתן האלהים לו שיבה שאננה
אף יגיעהו רענן כאזרח לגבורות.

אביא

י"א בתמוז תרצ"ז

הברכה שבשורה אחרונה של שיר זה נתקיימה בו:
אזרחי הגיע לגיל של שמונים ותשע שנים ועשרה שבועות,
בשנותיו האחרונות היה חולה וחלוש ושיבתו במושב חזקנים
קשתה עליו, כי מצא שם אמנם בני גילו, אבל לא בני סגולתו
ודל. הייתי מבקר אותו משבת לשבת ומוצא אותו תמיד
מעין בפרשת השבוע, במדרש תנחומא ועוד, ושיחתו הייתה
ערה עד ימיו האחרונים.

לנו, לחבריו בוועד הלשון, אבד אחד המובהקים שבנו
בתורה ובמסירות לתורה וידיד נאמן, שמזגו הנעים והנאה
חיבבו על הכול.

אברהם אבונן